

10A

Αριθ. 1716

Η ΑΝΑΣΤΟΛΗ

Η ΚΑΤΑΠΑΤΗΣΙΣ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ

ΚΑΙ ΤΩΝ

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ

ΕΝΑΙΣΙΜΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Εγκριθεῖσα πρὸς δημοσίευσιν

ΥΠΟ

Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ.

Διδάκτορος τῶν Νομικῶν.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΤΥΠΟΙΣ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ.

1862.

1716

ΤΑΙΣ ΙΕΡΑΙΣ ΣΚΙΑΙΣ

ΤΩΝ ΥΠΕΡ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

ΚΑΙ ΤΩΝ

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ

ΕΝ ΑΡΓΟΛΙΔΙ ΚΑΙ ΚΥΘΝΩ.

ΠΕΣΟΝΤΩΝ.

ΙΕΡΩΝ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΑΣΙΝ

ΕΝ ΤΗ ΕΠΙΣΤΑΣΙΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

ΚΑΙ ΤΩΝ

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΩΝ

ΕΝ ΑΠΟΛΥΤΩ ΚΑΙ ΚΡΟΝΩ

ΕΠΙΣΤΑΣΙΝ

ΕΠΙΣΤΑΣΙΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Η ΑΝΑΣΤΟΛΗ

ἡ καταπάτησις τῶν Νόμων καὶ τῶν Συνταγματικῶν
ἐλευθεριῶν.

Πολλάκις δοκεῖ τὸ φυλάξαι
τ' ἀγαθὰ τοῦ κτήσασθαι
χαλεπώτερον εἶναι ».
(Δημοσθένης).

—ο—

Πρῶτον ζήτημα τοῦ Συνταγματικοῦ δικαίου κατὰ τὰς ἐγγρά-
φους ἐξετάσεις ἀποσφραγίσας τὸν φέροντα αὐτὸ φάκελον ἀπὴν-
τησα τὸ ἐξῆς, « Κατὰ τὸ ἡμέτερον Σύνταγμα δύναται ἡ ἐκ-
τελεστικὴ ἐξουσία ν' ἀναστείλῃ τοὺς νόμους καὶ τὰς Συνταγ-
ματικὰς ἐλευθερίας χάριν τῆς δημοσίου ἀσφαλείας ; » Κατ'
ἀρχὰς ἐβλήθη εἰς πειρασμόν· τὸ ζήτημα μοι ἐφάνη πρωτοφα-
νὴς, καὶ τῇ ἀληθείᾳ παράδοξον. Πῶς ὑπεψιθύρισα εἶναι δυνατόν,
ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία νὰ δύναται ν' ἀναστείλῃ τοὺς νόμους καὶ
τὰς Συνταγματικὰς ἐλευθερίας, ἀφοῦ ὁμνύῃ νὰ φυλάττῃ αὐτά ;
Ἰπέθεσα μὴ τυχὸν μοι συνέβη κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὀπτικὴ
τις ἀπάτη, εὐτυχῶς ὅμως οὐδὲν τοιοῦτον ὑπῆρξεν. Ἠγέρθη λοι-
πὸν καὶ λαβὼν εἰς χεῖρας τὸ Σύνταγμα ἤρχισα νὰ μετρῶ τὸ μῆ-
κος τῆς ἐν ἡ εὐρισκόμην αἰθούσης, ἐπὶ μίαν περίπου ὥραν φυλ-
λολογῶν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους καὶ τὰ ἑκατὸν ἐπτὰ αὐτοῦ
ἄρθρα. Τέλος κρατύνας ἔτι μᾶλλον τὴν πεποίθησίν μου ὅτι,
οὐ μόνον οὐδαμῶς οὐδὲν τοιοῦτον δικαίωμα (α) ἀναστολῆς ἐχο-
ρήγησε τὸ ἡμέτερον Σύνταγμα εἰς τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν,
ἀλλ' ὅτι καὶ ῥητῶς αὐτὴν ἀπηγόρευσε, ἀνεπαύθη, λύσας τὸ ζή-
τημα ἀποφατικῶς μὲν, σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα
τοῦ ἡμετέρου Συντάγματος, ἀλλὰ λίαν συντόμως·

Ἦδη, θεωρήσας τὸ ζήτημα σπουδαιότατον διὰ τὰς σοβαρὰς
συνεπειὰς τὰς ὁποίας δύναται νὰ συνεπιφέρῃ ἀλλοιὰ τις λύσις
αὐτοῦ, ἔρχομαι νὰ ἐνδιατρίψω ἐκτενέστερον ἐπ' αὐτοῦ, καὶ τοι-
οῦ χρόνου καὶ νῦν κατεπιίγοντος, καὶ τῆς ἀσθενείας τῶν δυνά-
μεών μου πλήρη συναίσθησιν ἔχων. Καὶ πρῶτον, πρὶν ἢ προχω-
ρήσω εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ προτεθέντος σπουδαίου ζητήματος,
ἀπαραίτητον νομίζω νὰ παραθέσω ἐνταῦθα τὴν λύσιν ἐτέρου τι-

(α) Σημειωτέον ὅτι οἱ ἄρχοντες δὲν ἔχουσιν εἰμὴ χρέη, οἱ δὲ πολῖται
μόνοι ἔχουσι δικαίωματα.

νός θεμελιώδους, τοῦ ἔξης: « *Τίς ἢ κατὰ φύσιν τοῦ ἀνθρώπου κυβέρνησις* » ἀναλυομένου εἰς ταῦτα ἂν δηλ. κρέπει οἱ ἄνθρωποι νὰ διοικῶνται ὡς κτήνη, ἐν ἄλλαις λέξεσι νὰ ἐξαρτᾶται ἡ τύχη αὐτῶν ἐκ τῆς αὐθαιρέτου θελήσεως ἐνός τινος βασιλέως ἢ αὐτοκράτορος μὴ ὀφείλοντος λόγον τῶν πράξεών του, εἰμὴ μόνον εἰς τὸν Θεὸν καὶ μεταθιβάλλοντος ἐξ ἀδιαθέτου εἰς τὸν πλησιέστερον συγγενῆ του, τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν του, ὅπως μεταθιβάξῃ καὶ τὴν περιουσίαν του, ἢ ἂν ἡ κοινωμία ὑφίσταται μόνον χάριν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, δικαιουμένων νὰ σχηματίζωσιν οὕτω τὴν κυβέρνησιν αὐτῆς, ὥστε νὰ ἐνεργῇ ἐν ὀνόματι καὶ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῶν· διότι μέσος ὅρος μεταξύ τῶν δύο τούτων συστημάτων δὲν ὑπάρχει.

Κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν σήμερον πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς σωτήριον καὶ πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου συνάδουσαν ἀρχὴν, οἱ λαοὶ δικαιοῦνται νὰ κυβερνῶνται κατὰ τὴν εἰκαζομένην αὐτῶν θέλησιν· ἐκλέγουσι τὸ πολίτευμά των, καὶ κατ' ἐντολὴν αὐτῶν ἐνασχοῦσιν οἱ βασιλεῖς τὴν ἡγεμονικὴν τῶν ἐξουσίαν. Πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης τὸ σωτηριῶδες τοῦτο τῶν λαῶν δικαίωμα διεδηλώθη διὰ πανηγυρικῶν πράξεων, διὰ πανδήμων προκηρύξεων τῶν ἀρχομένων, ἢ διὰ ῥητῶν ὁμολογιῶν τῶν ἀρχόντων. Μόνοι οἱ Γερμανοὶ ἡγεμόνες, καίτοι βιασθέντες νὰ παραχωρήσωσι Συντάγματα εἰς τοὺς λαοὺς των, μόνου οὔτοι, νομίζομεν, ἐπιμένουσιν εἰτέτι ἀρνούμενοι ὅτι εἶναι ἅπλοι αὐτῶν ἐντολοδόχοι.

Συνέπεια δὲ ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητος τῆς προεκτεθείσης λαοσώου καὶ λογικωτάτης ἀρχῆς, εἶναι ὅτι, ὁ βασιλεὺς ὁ τῆ θελήσει τοῦ λαοῦ κληθεὶς ἐπὶ τοῦ θρόνου, ὁ ὑπογράφας τὸ ἐπιβληθὲν αὐτῷ πολιτικὸν συνάλλαγμα καὶ ὠρισθεὶς ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ὅτι θέλει τηρεῖ αὐτὸ θρησκευτικῶς ὡς τύπον καὶ ὑπογραμμὸν τοῦ βίου του, δὲν δύναται, ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει, καὶ ἂν ἐπέισθη ἐκ τῆς πείρας, ὅτι διατάξεις τινὲς τοῦ Συντάγματος εἰσὶ πλημμελεῖς καὶ ἐναντίαι εἰς τὸ καλῶς ἐγνωσμένον συμφέρον τῆς κοινωσίας, δὲν δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν χρησιμότητα αὐτῶν καὶ νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι πρέπει νὰ καταργηθῶσιν ἢ ἀντικατασταθῶσιν δι' ἄλλων· δὲν δύναται δὲ, διότι ἐκ μόνου τοῦ Συντάγματος καὶ οὐχὶ ἐξ ἰδίου ἢ τῶν προπατέρων του δικαίωματος, ἔσχε τὴν ἡγεμονικὴν του ἐξουσίαν. Ἄλλως, δικαιῶται πᾶς πολίτης νὰ τῷ ἀντιτάξῃ, ὅτι ὁ λαὸς δὲν κατέστησεν αὐτὸν κριτὴν τῆς τύχης του, ἀλλ' ἀποδεχθεὶς αὐτὸν ἄρχοντα τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας δυνάμει τοῦ Συντάγματος καὶ μόνον κατὰ τοὺς ὅρους αὐτοῦ, ἐπεφυλάχῃ εἰς ἑαυτὸν καὶ μόνον τὴν ἀ-

ρωτάτην κηδεμονίαν καὶ κυριαρχίαν τοῦ ἔθνους. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ, δύναται φρονούμεν ὁ ἐντελοδότης λαός, ὁσάκις βλέπει καταπατούμενον ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τὸ συναφθὲν πολιτικὸν συνάλλαγμα, καὶ ν' ἀνακαλέσῃ τὴν δοθείσαν τῷ τοιοῦτῳ ἐντολήν, καὶ ἀναθέσῃ τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῆς εἰς ἕτερον ἀπολαύοντα τῆς ἐμπιστοσύνης του, θέλοντα καὶ δυνάμενον νὰ ἐκπληρῇ, ἐντὸς τῶν διαγεγραμμένων ὁρίων, ἃς ἀνέλαβεν ἀπέναντι τοῦ ἔθνους ὑποχρεώσεις καὶ τὰς τοῦ κυριάρχου λαοῦ ἀπαιτήσεις.

Τὸ λογικὸν λοιπὸν καὶ ἀναπόδραστον συμπέρασμα εἶναι ὅτι, ὁ τοιοῦτος ἡγεμὼν, ἵνα μὴ φωραθῇ ἐπιτοκῶν καὶ τὰς σποנדὰς τῶν, ὀφείλει ἐν πάσῃ περιστάσει νὰ περιστείλῃ ἀκριβῶς τὴν ἑαυτοῦ ἐνέργειαν, ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ Συντάγματος διαγεγραμμένων ὁρίων.

Ἐκ τῶν προεκτεθέντων καταφαίνεται ὅτι δὲν δύναται ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει, δι' οὐδένα λόγον, ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, νὰ παρεκβῇ τῶν ὅρων τοῦ Συντάγματος, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἡ δημοσία ἀσφάλεια τὸ ἀπαιτεῖ, τὸ συμφέρον τῆς κοινωρίας τὸ θέλει.

Ἐπιδὲ καταφανεστέρα καθίσταται ἡ ἀλήθεια αὕτη, ὅταν ἀνατρέξῃ τις μικρὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπανορθώτου Βουρβωνικῆς δυναστείας, καὶ ἰδίως ἐπὶ τοῦ Καρόλου Χ'. Ἱστυεῶν οὗτος ὅτι θεῖθον προωρίσθη νὰ ἀρχῇ τῆς Γαλλίας ὅπως καὶ οἱ προπάτορες αὐτοῦ, ἐνθερύνθει δὲ συνάμα καὶ ἐκ τῆς φράσεως τοῦ ἀρθροῦ 14 τοῦ Συνταγματικοῦ χάρτου « ὁ Βασιλεὺς . . . ἐκδίδει τοὺς κανονισμοὺς καὶ τὰ διατάγματα διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων καὶ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ κράτους », ἐνόμισεν ὅτι ἐδικαιούτο ἐν δειναῖς περιστάσει νὰ τεθῇ ὑπεράνω τῶν Βουλῶν καὶ ν' ἀνατρέψῃ δι' ἀπλῶν διαταγμάτων τοὺς κειμένους περὶ τύπου καὶ περὶ ἐκλογῆς βουλευτῶν νόμους. Τί δὲ προέκυψεν ἐκ τούτου ; Οἱ Γάλλοι μὴ εἰρόντες πειστικὸν τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ σκέπτεσθαι τοῦ Καρόλου, ἀπέβαλον αὐτόν τε καὶ τοὺς ἀπογόνους του τοῦ θρόνου κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1830, ἀνεγνώρισαν ἀντ' αὐτῶν τὸν Λουδοβικὸν Φίλιππον, ὡς πολίτην βασιλέα καὶ, πρὸς ταῖς ἄλλαις μεταρρυθμίσει τοῦ Συνταγματικοῦ Χάρτου τοῦ 1814, ἐξοθέλισαν ἐκ τοῦ 14 ἀρθρου τὴν σκανδαλίσασαν τὸν ἀτυχῆ Καρόλον φράσιν « καὶ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ Κράτους » καὶ ἀντεκατέστησαν αὐτὴν διὰ τῆς περικοπῆς, « δὲν δύναται δὲ ν' ἀναστείλῃ ποτὲ ὁ βασιλεὺς τὴν ἐνέργειαν τῶν νόμων, μηδὲ νὰ ἐξαιρέσῃ πινὰ τῆς ἐκτελέσεώς των ».

Τὴν περικοπὴν ταύτην ἔσπευσαν νὰ προσλάβωσι διὰ πᾶν ἐν-

δεχόμενον, καὶ τὰ κατόπιν γεγόμενα Συντάγματα τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Ἑλλάδος, ὅπερ μάλιστα ἐν ἄρθρῳ 28 διαρρήδην κηρύττει τὰ ἐξῆς : « Ὁ βασιλεὺς ἐκδίδει τ' ἀναγκαῖα Διατάγματα πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν Νόμων, δὲν δύναται δὲ ν' ἀναστείλῃ ποτὲ τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν, μηδὲ νὰ ἐξαίρεσῃ τινὰ τῆς ἐκτελέσεώς των ».

Ἐκ τοῦ σαφοῦς καὶ μηδεμίαν ἀμφιβολίαν παρέχοντος τούτου, ἄρθρου τοῦ ἡμετέρου Συντάγματος, πείθεται πᾶς τις, ὅτι οὐδέποτε δύναται ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας νὰ ἀναστείλῃ τοὺς Νόμους, πολὺ δ' ὀλιγώτερον, κατὰ μείζονα λόγον, τὰς Συνταγματικὰς ἐλευθερίας, ἔστω καὶ χάριν τῆς δημοσίου ἀσφαλείας.

Οἱ νόμοι σκοποῦσι τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ δικαίου ἐν τῇ κοινῶνίᾳ· ἀλλὰ τὸ δίκαιον δὲν εἶναι ἡ, ἡ γενικὴ βούλησις ἢ συνάπτουσα τὰς μερικὰς καὶ ἀτομικὰς θελήσεις εἰς ἀρμονίαν, ὅπως καταστῆ ἡ ἐλευθερία αὐτῶν πραγματικὴ. Ἡ γενικὴ βούλησις λοιπὸν, ὁ νόμος, δὲν δύναται ν' ἀνασταλῆ ποτὲ, καὶ μάλιστα εἰς Συνταγματικῶς πολιτευόμενα κράτη, χωρὶς νὰ παραβιασθῆ ἡ γενικὴ αὕτη βούλησις ὑπὸ τῆς ἀτομικῆς, τῆς αὐθαίρετου. Ἀλλὰ, τούτου γενομένου, (ἀνεξαρτήτως τῆς ῥητῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ Συντάγματος) τοῦτέστιν, ἀναστελλομένων τῶν νόμων κατὰ τὴν αὐθαίρετον θέλησιν, ἐνός τινος μονάρχου, μίᾳς τινος νομοτελεστικῆς ἐξουσίας, βραδύνει ἄραγε νὰ ἐπέλθῃ ἀντὶ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας, τὴν ὁποίαν προβάλλουσι, καὶ τὴν ὁποίαν ἐπαναλαμβάνομεν μόνοι οἱ νόμοι φρουροῦντες τὸ δίκαιον ἐξασφαλίζουσι, βραδύνει νὰ ἐπέλθῃ ὅπως τὸ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα; νὰ ἐνθρονισθῆ ἐν ἡμέρᾳ μίση, ὁ δεσποτισμὸς ἢ ἡ ἀναρχία; καὶ πάλιν, τῆς ἀναστολῆς χωρούσης κατὰ τὸ δοκοῦν, δὲν εἶναι φόβος μὴ περιπέσωμεν εἰς σύγχυσιν ἐξουσιῶν τοιαύτην, καθ' ἣν νὰ μὴ ἀπέχωμεν πολὺ τοῦ ἀπολυτισμοῦ ἢ τῆς συγκεντρώσεως; Ταῦτα καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀναστολὴν τῶν νόμων τὴν ὁποίαν τινὲς δὲν διατάζουσι νὰ παραδεχθῶσι χάριν δὴθεν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας, καὶ τὴν ὁποίαν ἀπαρροῦμεν ὅλαις δυνάμεσι. Αἱ δὲ Συνταγματικαὶ ἐλευθερίαι;

Αἱ Συνταγματικαὶ ἐλευθερίαι, ἀπορρέουσαι ἐκ τῆς συνειδήσεως τοῦ λαοῦ, ὡς τὸ δίκαιον' ἀπ' αὐτῆς τὴν ὑπόστασιν λαβοῦνται, ἐν τῷ Συντάγματι δὲ διατυπωθεῖσαι καὶ ὑπὸ τοῦ Συνταγματικοῦ βασιλέως ἐνόρκως ἀναγνωρισθεῖσαι, πρέπει νὰ ἦναι ἀείζωοι ὡς τὰ ἔθνη τὰ οὐδέποτε θνήσκοντα, ὡς ἡ συνειδήσις αὐτῶν ἢ αἰετοπερὶ ζῶσα. Ἄρα, οὐδ' ἐπὶ μίαν στιγμὴν δύναται ν' ἀνασταλῶσιν ὑπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, χωρὶς ἡ ἀναστολὴ αὕτη νὰ ἐξεγείρῃ ἄρα ἢ ὀργήγωνα τὴν κοινὴν τοῦ ἔθνους συ-

νειδῶσιν, χωρὶς νὰ φέρῃ κλονισμόν εἰς τὸ Κράτος, καὶ ἀνατρέψῃ ἐκ βάθρων τὴν ἐκτελεστικὴν αὐτὴν ἐξουσίαν, διὰ τὴν γενομένην ὑπέρβασιν, διὰ τὴν προφανῆ ἐπιπορκίαν.

Ἡ ἐκτελεστικὴ λοιπὸν ἐξουσία, καὶ πρὸ πάντων ὁ ἀρχηγὸς αὐτῆς, οὐ μόνον ὡς ἀπεδείχθη, οὐδὲν τοιοῦτον ἀναστολῆς δικαίωμα ἔχει κατὰ τὸ 28 ἄρθρον τοῦ ἡμετέρου Συντάγματος, ἀλλὰ καὶ ὀφείλει, ὡς ἐντολοδόχος τοῦ κυριάρχου λαοῦ, νὰ περιορίζῃ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ἀκριβῶς, εἰς τὴν δοθείσαν αὐτῷ ἐντολήν, νὰ μὴ παρεκβαίνει ἐπ' οὐδεμιᾶ προφάσει τῶν ὁρίων αὐτῆς, καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ διὰ τῶν πράγματι ὑπευθύνων ὑπουργῶν, τὴν θρησκευτικὴν τήρησιν τοῦ συντάγματος καὶ τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῶν ὑπὸ τῶν γησιῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ νομοθετηθέντων. Ὄφείλει δὲ τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία δὲν εἶναι, ἢ, χεῖρ, ἐκτελοῦσα ὅ,τι ἡ κεφαλὴ, νομοθετικὴ ἐξουσία, ψηφίζει.

Τί δὲ προκύπτει ἐκ τῆς τοιαύτης ἀναστολῆς, ἢ ἀληθῶς εἰπεῖν καταπατήσεως τῶν νόμων καὶ τῶν Συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν; Ἐάν συμβουλευθῶμεν πάλιν τὴν ἀδέκαστον Ἱστορίαν, τὸν πιστότατον αὐτὸν καθρέπτην τῆς ἀνθρωπότητος, βλέπομεν τὸν Λουδοβίκον Φίλιππον καταπίπτοντα ἐκ τοῦ θρόνου τῷ 1848, καὶ συμπαρασύροντα εἰς τὴν πτώσιν αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀπογόνους του. Τὴν πτώσιν αὐτὴν ὀποδίδει ἡ ἀλάθητος Ἱστορία, εἰς τὴν ἀδυναμίαν τοῦ εἰρημένου ἡγεμόνος, τοῦ νὰ θέλῃ νὰ κυβερνᾷ προσωπικῶς ἐξ οὗ ἢ τε ἀπροκάλυπτος αὐτοῦ προσπάθεια τοῦ νὰ νοθεύῃ τὴν κοινὴν γνώμην τῆς Γαλλίας, ἐπηρεάζων διὰ τῆς διαφθορᾶς τὰς βουλευτικὰς ἐκλογὰς, καὶ λαμβάνων ἐκ τῆς πεπλασμένης παρ' αὐτοῦ βουλευτικῆς πλειονοψηφίας τοὺς ὑπουργοὺς του. Οὕτω δὲ ἀντὶ νὰ βασιλεύῃ μόνον Συνταγματικῶς, ἐσφατερίσθη πράγματι καὶ τὴν ὑπουργικὴν κυβέρνησιν, συνταυτίσας ἐν ἑαυτῷ δύο ἀσυμβιβάστους ιδιότητες, τὴν τοῦ ἀνευθύνου ἀνατάτου ἄρχοντος καὶ τὴν τοῦ ὑπευθύνου κυβερνήτου.

Ἐκτοτε οἱ ζηλοτυποῦντες ἐπὶ τοῖς αὐτῶν πολιτικοῖς δικαιώμασι Γάλλοι, μὴ δυνάμενοι νὰ θέτωσι τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν ὑπέρῶν τῶν πολιτικῶν διαπληκτισμῶν, διότι ἀπῆνταν αὐτὸν ὡς πολιτικὸν κομματάρχην εἰς πᾶν βῆμα των, τοῦτέστι καὶ ἐν τῇ ἐκλογικῇ πάλῃ καὶ ἐν τῇ κυβερνητικῇ ἐνέργειᾳ καὶ ἐν τῇ καθαρᾷ διοικήσει, ἠναγκάσθησαν κατ' αὐτοῦ νὰ ἐκτοξεύσωσι τὰ βέλη των, ἐπὶ τῆς πεισματῶδους πάλῃς περὶ ἐπεκτάσεως τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος, τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν συμπολιτευομένων βουλευτῶν καὶ γερουσιαστῶν, ἐκληφθέντων οὐχὶ ὡς ἀνεξαρτήτων καὶ δι' ἴδιον λογαριασμὸν ἐνασχούτων πολιτικὰ δικαιώ-

μάτα ἀνδρῶν, ἀλλ' ὡς σκευῶν τῆς προσωπικῆς τοῦ ἡγεμόνος κα-
θερνήσεως.

Ἀπαραίτητος λοιπὸν καθίσταται (ἵνα μὴ συμβῶσι καὶ παρ' ἡμῖν, ὅσα ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου), πρὸς ἀπο-
σόδησιν ἐνδεχομένων δεινῶν, καὶ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Συνταγ-
ματικῆς καλουμένης μοναρχίας καὶ τοῦ Συνταγματικῶς πολι-
τευομένου λαοῦ, ἡ θρησκευτικὴ τήρησις, ἐκ μέρους τῆς ἐκτελε-
στικῆς ἐξουσίας, τοῦ πολιτικοῦ μας Εὐαγγελίου, τοῦ Συντάγ-
ματος. Ἀλλὰ, πρὸ παντὸς ἀπαιτεῖται ἡ ἐκλογή τῶν ἀντιπρο-
σώπων τοῦ ἔθνους, νὰ ἐνεργῆται ἀδολεντος καὶ ἀνεπηρέαστος,
διότι ἀνευ τούτου πάντα τὰ λοιπὰ, ὡς πάντες ὁμολογοῦσι,
φροῦδα καὶ μάταια Συνταγματικῶς ἀποβαίνουσι.

Ἐνταῦθα ἡ σειρά τοῦ λόγου μὲ φέρει (καὶ νομίζω ὅτι δὲν
εἶναι ἀλλότριον τοῦ ἀνωτέρω ζητήματος), νὰ ἐξετάσω ἐν πα-
ρόδῳ κατὰ πόσον ὁ οὐσιαστέατος οὗτος θεσμὸς ἐκ τοῦ ὑποίτου
ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἢ τῶν λοιπῶν ἐκπλήρωσις, ἐξέπλη-
ρώθη, ἢ μᾶλλον, ἀν' ἐξέπληρώθη ποτὲ, ὅπως ἀπαιτεῖ καὶ θεσπί-
ζει τὸ ἡμέτερον Σύνταγμα. Δυστυχῶς καθὼς τὰ πλείστα τοῦ
ἡμετέρου Συντάγματος ἄρθρα, ἵνα μὴ εἴπωμεν ὅλα, (ἐκτὸς τοῦ
τελευταίου, ὅπερ ἐδικαίωσε πληρέστατα τὴν Ναυπλιακὴν ἐπα-
νάστασιν, ἣτις ἀπέδειξεν εὐτυχῶς ὅτι ὁ πατριωτισμὸς τῶν Ἑλ-
λῆνων πρὸς τήρησιν τοῦ Συντάγματος, δὲν ἐξέλειπε), μένουσι
νεκρὰ, οὕτω καὶ τὰ ἀφορῶντα τὴν ἐκλογήν τῶν ἀντιπροσώπων
τοῦ ἔθνους, τὴν μόνην βάσιν τοῦ Συνταγματικοῦ πολιτεύματος.

Ἀπὸ τῆς μεγάλης καὶ ὑψηλῆς ἐκείνης νυκτὸς τῆς Γ'. Σεπτεμ-
βρίου 1843, καθ' ἣν στρατὸς καὶ λαὸς εἰς ἐν ἠνωμένοι ἀπή-
τησαν ἵνα τὸ ἔθνος κυβερνᾶται τοῦ λοιποῦ Συνταγματικῶς, ἐξα-
κολουθεῖ εἰς τὴν ἔκτοτε Συνταγματικὴν καλουμένην Ἑλλάδα,
ἐξακολουθεῖ μετ' ἀδυσωπότητος ἐπιμονῆς πρὸς θλάβην τοῦ ἐ-
λευθέρου καλουμένου καὶ δούλου ἔθνους, ἀνιστολή τις Συν-
ταγματικῶν ἐλευθεριῶν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, καταπάτησις. Ἡ
κυβέρνησις νοθεύει τὸ πολύτιμον πολίτευμα. Οὐ μόνον ἀνα-
στέλλει, ἀλλὰ καταπατεῖ ἀνευ οὐδεμιᾶς συστολῆς, ἐν ἡμέρᾳ
μέσῃ, τὸ Σύνταγμα καὶ τὰς Συνταγματικὰς τῶν Ἑλλήνων ἐλευ-
θερίας. Ἄντι ὁ λαὸς νὰ ἐκλέγῃ τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτοῦ, ὡς
ῤητῶς κηρύττει τὸ 59 ἄρθρ. τοῦ ἡμετέρου Συντάγματος· ἀπ'
ἐναντίας, διορίζει αὐτοὺς ἡ κυβέρνησις *per fas et nefas*, ἵνα
τοὺς ἔχῃ ἀείποτε ὑποχείριους. Τί δ' ἐκ τούτου προκύπτει; Ἡ
ἀνεύθυνος βασιλεία καθίσταται ὑπόπτως, δεικνύεται ἄπιστος περὶ
τὸ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ ἔθνους συνομολογηθὲν πολιτικὸν συν-
ᾠλλαγμα καὶ τέλος ἐπίορκος· εἶτα μισεῖται καὶ περιφρογεῖται.

μισουμένη δὲ καὶ περιφρονουμένη ὑπὸ τοῦ λαοῦ δὲν δύναται πλέον νὰ διατηρηθῇ, καὶ ἡ ἐλαχίστη πνοή, εἴτε ἔσθωεν εἴτε ἔξωθεν πνεύσασα διασκορπίζει αὐτὴν ὡς καπνόν. Ἀλλὰ, τὸ νομικόν τοῦτο πλάσμα τῶν Συνταγματικῶν πολιτειῶν, δὲν εἶναι ὅλως ἀνυπόστατον ἀφοῦ φιλοσοφικῶς δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι πράξις τις ἀνθρωπίνη, κατ' ἐπίγνωσιν γενομένη εἶναι ἀνεύθυνος, βεβαίως δὲν δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ Συνταγματικόν σύστημα, ὅπερ, οὐ μόνον εἶναι τὸ λογικώτερον πάντων τῶν κυβερνητικῶν συστημάτων, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀναγνωρίζει οὐδεμίαν ἀρχὴν ἄλλοθεν πηγάζουσαν ἢ ἀπὸ τῆς τοῦ λαοῦ κυριαρχίας, δὲν δυνάμεθα λέγω νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι δύναται νὰ παραδεχθῇ ἀντιφατικῶς ἡγεμόνα, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀνεύθυνον καὶ ἀπαραβίαστον, ἀφ' ἑτέρου δὲ δυνάμενον νὰ ἐνεργῇ νομίμως τε καὶ αὐτοτελῶς. Τὰ ἀνεύθυνον αὐτοῦ συνεπάγεται ὡς ἀναγκαίαν συνέπειαν τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ ἀπραξίαν, ὡς βασιλείοντος καὶ μὴ κυβερνῶντος, καὶ τὴν μόνον διὰ τῶν ὑπευθύνων ὑπουργῶν του, ἐνάσκησιν πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν βασιλικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων καὶ προνομίων. Οἱ ὑπουργοὶ αὐτοῦ εἰσὶν ὑπεύθυνοι διὰ πᾶσαν ἀνεξαιρέτως παραβίαν γινομένην παρ' αὐτῶν τῶν ἰδίων, παρὰ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους, καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἡγεμόνος, κατὰ τὴν ἐξέσκησιν τῶν βασιλικῶν δικαιωμάτων του, μηδὲν ἄπαλλαττόμενοι, οὐδὲ ἂν λάβωσι ῥητὴν παραγγελίαν πρὸς τὸ πράττειν τι παρὰ τοῦ βασιλέως ἄρα, εἰς τὰ Συνταγματικὰ πολιτεύματα, ἡ εὐθύνη τῆς κυβερνητικῆς ἐξουσίας ὑπάρχει, καὶ ὑπάρχει πανηγυρικῶτατα καθιερωμένη, ἀλλὰ διὰ μεταθέσεως ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ βασιλέως, εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ὑπουργῶν αὐτοῦ, οἵτινες καὶ μόνον δύναται νομίμως καὶ ὑποχρεωτικῶς πρὸς τοὺς πολίτας νὰ ἐνεργῶσιν, ἐξ οὗ καὶ τὸ Συνταγματικόν ἀξίωμα ὅτι « ὁ βασιλεὺς ἀδυνατεῖ νὰ πράττη κακόν ».

Δύο δὲ εἶναι οἱ μεγάλοι φραγμοὶ κατὰ τῆς ἀθετήσεως ἢ ἀναστολῆς τοῦ Συντάγματος, ἡ εὐθύνη τῶν ὑπουργῶν ἧτις οὐδέποτε παραγράφεται, καὶ ἐν τέλει ἡ τοῦ λαοῦ νόμιμος ἀντίστασις, περὶ ἧς ῥηθήσεται καὶ κατωτέρω. Ἀλλ' ἐπειδὴ αὕτη διὰ τὸ ἦναι τελεσφόρος, πρέπει νὰ γίνῃ γενικὴ, ἥτοι ν' ἀπολήξῃ εἰς ἐπανάστασιν· πᾶσα δὲ ἐπανάστασις ἐμφαίνει τὴν πολιτείαν ὡς νοσοῦσαν καὶ ἐπιφέρει ἐνίοτε καὶ δυσεπανόρθωτα δεινὰ, εἶναι εὐχῆς ἔργον νὰ μορφωθῇ καὶ ἀναπτυχθῇ καὶ ἐν Ἑλλάδι, ὅπως ἐν ἄλλοις ἀληθῶς Συνταγματικοῖς κράτεσιν, ἰσχυρὰ καὶ πεφωτισμένη καινὴ γνώμη, ἧτις μόνη δύναται ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς ἀσθενεῖς χαρακτῆρας εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθη-

κόντων των, ἀφ' ἑτέρου δὲ ν' ἀποτρέψη τὴν κυβέρνησιν τοῦ νὰ νοθεύῃ ἀτιμωρητὶ τοὺς Συνταγματικοὺς Θεσμούς.

Τὰ ἔθνη τὰ εὐτυχήσαντα νὰ ἔχωσι τοιαύτην ἰσχυρὰν καὶ πεφωτισμένην κοινὴν γνώμην ὡς λ. χ. τὸ Ἀγγλικόν, ἐπιτυχάνουσι δι' αὐτῆς, ἀπροσκόπτως ῥυμουλκούμενης τὰς τε Βουλὰς καὶ τὸ ὑπουργεῖον, καθὼς καὶ διὰ τῆς κατὰ μέρος ἀντιστάσεως τῶν πολιτῶν, εἰς παρανόμους διατάξεις τῆς ἐξουσίας, ὅ,τι ἄλλα ἔθνη μῆπω ἐντελῶς μορφωθέντα Συνταγματικῶς, μόνον διὰ τῆς γενικῆς ἀντιστάσεως, ἤτοι δι' ἐπαραστάσεως, δύνανται μόνον νὰ κατορθώσωσι ἄρα, οὔτε ὁ καλὸς ἐκλογικὸς νόμος ἔρχει, ὅταν ὁ λαὸς ἐξ ἀναίσθησίας ἢ ὀκνηρίας, ἀδιαφορεῖ βλέπων τὸν νόμον καταπατούμενον πρὸς βλάβην ἄλλου. Ἡ ἀδιαφορία καὶ ἀναίσθησία τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦτο, εἶναι ὁ ἰσχυρότερος τῆς τυραννίης σύμμαχος. Καὶ διὰ τοῦτο ἐγκόλπιον παντὸς πολιτοῦ πρέπει νὰ ἦνε ἡ ἐξῆς ῥῆσις τοῦ Σόλωνος, ὅστις ἐρωτηθεὶς, πῶς ἂν μὴ γίγνοιτο ἀδίκημα ἐν τῇ πόλει; εἶπεν· « *Εἰ ἐμοῖως ἀγαρακτοῖεν οἱ μὴ ἀδικούμενοι τοῖς ἀδικουμένοις.* »

Ἄλλ' ἐπανελάβωμεν εἰς τὸ ζήτημα, ἐφ' οὗ λέγουσιν ἀπολυτόφρονες τινὲς, σοφίζόμενοι, ὅτι, ὅταν πρόκηται περὶ τῆς δημοσίου ἀσφαλείας, δύναται ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ν' ἀναστείλῃ τοὺς νόμους καὶ τὰς Συνταγματικὰς ἐλευθερίας, χάριν αὐτῆς. Ὁ τοιοῦτος τῶν τοιούτων ἰσχυρισμὸς, εἶναι βλασφημία καὶ ἀσέβεια ἀπειθυνομένη ἀντικρυς κατὰ τοῦ Συντάγματος καὶ τῶν Ἑθνικῶν ἐλευθεριῶν. Ἡμεῖς προαπεδείξαμεν ὅτι δὲν δύναται ποτὲ, εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν, ἔστω καὶ χάριν τῆς δημοσίου ἀσφαλείας τὴν ὁποίαν κηρύττουσιν οὗτοι, δὲν δύναται νὰ ἀναστείλῃ αὕτη τοὺς νόμους καὶ τὰς Συνταγματικὰς ἐλευθερίας, ἄλλως τε τὸ 28 ἄρθρον τοῦ ἡμετέρου Συντάγματος ῥητῶς ἀπαγορεύει τὸ τοιοῦτον ὡς εἶδομεν.

Ἡ δημοσία ἀσφάλεια καὶ τὸ ἀνώτερον καὶ ὑψηλότερον τῆς κοινωνίας συμφέρον δὲν κείται ὅπως προφασίζόμενοι λέγουσιν οἱ ἀπολυτόφρονες οὗτοι εἰς τὴν ἀνασολὴν τῶν νόμων, καὶ τὴν καταπάτησιν τῶν Συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, ἀλλ' ἔγκειται, ἀλλ' ἐνυπάρχει μάλιστα εἰς αὐτὴν τὴν θρησκευτικὴν τήρησιν τῶν νόμων καὶ τῶν Συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, ἀνευ τῶν ὁποίων ἀντὶ δημοσίου ἀσφαλείας ἐπέρχεται ὅλως τὸ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα. Πρόσφατα παραδείγματα τῆς ἀναντιρρήτου ταύτης καὶ πασιφανοῦς ἀληθείας, ὑπάρχουσι. Παραλείποντες συντομίᾳ χάριν, τὰς συνωμοσίας καὶ τὴν ἀπόπειραν, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ἀναφέρωμεν τὴν Φεβρουαριανὴν ἐπανάστασιν τῶν ἠρώων τῆς ὁποίας τὸ χυθὲν πολῦτιμον αἷμα βράχ' εἰσέτι θερμὸν καὶ πυρέσσον, τὴν ἀνάστασιν τῆς Ματρίδος καὶ τῶν Συνταγματικῶν αὐτῆς Θεσμῶν ἐπικαλούμενων.

Ἄλλα, ποῖα τὰ αἷτια, τὰ προκαλέσαντα τὴν Φεβρουαριανὴν ἐπανάστασιν; Ἄυο τὰ κυριώτερα· ἡ ἀναστολὴ ἢ καταπάτησις τῶν νόμων καὶ τῶν Συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, καὶ ἡ περιφρόνησις τῆς πολυτρόπως ἐκδηλωθείσης κατὰ τοῦ ἐπικρατοῦντος Συστήματος κοινῆς γνώμης (α). Καὶ ἐνταῦθα δὲν δυνάμεθα, ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν ἀπροσμάχητον ἀλήθειαν καὶ τὰ πράγματα σύμμιχρον ἔχοντες, ἀφ' ἑτέρου δὲ οὐδόλως ὑπὸ τῆς ἐρχῆς τοῦ δεσποτισμοῦ ἐπηρεαζόμενοι, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ κηρύξωμεν ὅτι, ἐνόσω ὑφίστανται τὰ αἷτια ταῦτα, ἐπίτασιν μᾶλλον ἀντὶ ὑφέσεως ὀσημέροι λαμβάνοντα, ἐνόσω οἱ κυβερνῶντες κωφεύουσι εἰς τὴν ἀφ' ὅλα τὰ μέρη τῆς ἐλευθέρας καλουμένης καὶ δούλης Ἑλλάδος, ἐγερθεῖσαν κατὰ τῆς κυβερνητικῆς τῶν πορείας μεγάλην καὶ ἐπίφθον τοῦ ἔθνους κατακραυγὴν, δὲν διαστᾶζομεν νὰ κηρύξωμεν ὅτι θέλομεν ἔχει τ' αὐτὰ ἀποτελέσματα, εὐρισκόμενοι εἰς τὴν αὐτὴν, ἰσως δὲ καὶ χειρόνα θέσιν διήτι, ὅσω εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἀνευ αἰτίας οὐδὲν παράγεται ἀποτέλεσμα, ἄλλο τόσω βέβαιον ὑπάρχει ὅτι αἱ αὐταὶ αἰτίαι γεννῶσι τ' αὐτὰ ἀποτελέσματα. Ἴδου λοιπὸν ὅτι ἡ ἀναστολὴ τῶν νόμων καὶ τῶν Συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, ἀντὶ δημοσίου ἀσφαλείας ἐπέφερε καὶ ἐπέφερε ὅλως τὸ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα.

Ἰπὸ τὸ πρόσχημα τῆς τηρήσεως τῆς δημοσίας τάξεως καὶ ἀσφαλείας καταπάτησαν ἀεὶποτε τὰς Συνταγματικὰς ἐλευθερίας οἱ τύραννοι. Ἄλλα, τάξις δὲν σημαίνει τὴν δουλικὴν σιωπὴν ἢν ἀπαντῶμεν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικὴν, ἀλλ' ἐννοεῖ τὸ κράτος τῶν νόμων, καὶ μόνον τῶν νόμων, μηδεμίας ἀτομικῆς θελήσεως, μηδ' αὐτῆς τῆς τοῦ ἡγεμόνος κατισχυούσης τῶν νόμων, καίτοι ὀλιγώτερον τῶν θεσμῶν, οἵτινες ἐκφράζουσι τὴν θέλησιν καὶ τὰς ἀνάγκας συμπάσης τῆς κοινωνίας. Τάξις δὲν σημαίνει στασιμότητα (β), ἀλλὰ τὴν ἐννομον καὶ ἔλλογον πρόοδον εἰς ἡν

(α) Ἴδου πῶς ἀποφαίνεται περὶ αὐτῆς ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι τῆς Ἀγίας Ἑλένης, ὁ Μέγας Ναπολεὼν· « L'opinion publique (λέγει) est une puissance invisible, mystérieuse, à la qu• Il • rien ne r• e • à s t e ; rien n'est plus mobile, plus vage et plus fort; et toute capricieuse qu'elle est, elle est cependant vraie, raisonnable juste beaucoup plus souvent qu'on ne pense ».

(β) Αἱ κοινωνίαι δὲν προάγονται διὰ τῆς ἀκηνοσίας καὶ στασιμότητος καὶ καθὼς λέγει ὁ συγγραφεὺς τῶν Βυζαντινῶν μελετῶν. « Αἱ ἀρτιγενεῖς καὶ ἀμόρρωτοι κοινωνίαι, κατὰ τὴν πρὸς τὸ μέλλον ὁδοπορίαν, χρήζουσι ἀνδρῶν δραστηρίων, κοινοτόμων, φιλοταράχων, χρήζουσι ἀρχηγῶν θρασυμηχάνων μᾶλλον, ἢ ἐστεμμένων μηδενικῶν, διότι τὰ γεννη, καθὼς ὁ ἄνθρωπος, δὲν προάγονται ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην ἡλικίαν, χωρὶς σταδασμῶν καὶ τινος πυρετώδους ὀργασμοῦ. »

βαδίζει ἡ ἀνθρώπινος κοινωνία. Ἄρα, καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν, καθόσον αὐταὶ δὲν προσβάλλουσι τὸ γενικὸν συμφέρον, ἴτοι τὴν τάξιν.

Οἱ Θεσμοὶ καὶ οἱ νόμοι ἀπεικονίζουσιν, ὡς προεῖπομεν, τὰς ἀνάγκας καὶ τὴν θέλησιν τοῦ λαοῦ, ἄρα μόνος ὁ λαὸς εἶναι κύριος νὰ κρίνῃ, ἐὰν καὶ διὰ τίνος ἀρχῆς δύναται νὰ γίνῃ εἰς δεδομένας περιστάσεις ἀνασταλὴ τῶν Θεσμῶν. Οἱ ἀρχαῖαι Ἕλληνας οἵτινες αὐτοπροσώπως ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐξήσκειον τὴν κυριαρχίαν τοῦ λαοῦ, ἠδύναντο νὰ μεταβάλλωσι σήμερον ὅ,τι χθὲς ἐθέσπισαν. Ἄλλ' ἀφοῦ, διὰ τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῶν σημερινῶν πολιτικῶν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν ἣν ἔλαβεν ἡ ἀτομικὴ ἐνέργεια, ἐνεκα τῆς προόδου τῆς οἰκονομολογικῆς ἐπιστήμης, ἀπέβη ἀναγκαιότατον καὶ μόνον δυνατόν, τὸ διὰ τῶν ἀντιπροσώπων ἐξασκεῖν τὸν λαὸν τὰ πολιτικὰ δικαιώματα, ἡ κυριαρχία τοῦ λαοῦ ἀναμφισβητήτως μόνον ὡςάκις συνέρχονται ἐπὶ τούτῳ Συντακτικαὶ συνελεύσεις, ἐκδηλοῦνται δι' αὐτῶν, μεταβάλλουσιν τοὺς πολιτικούς Θεσμούς κτλ. Αἱ δὲ περιοδικῶς συνέρχόμεναι Βουλαι, ἐντολὴν λαμβάνουσι παρὰ τοῦ λαοῦ, ὡς ἐκ τοῦ καταστατικοῦ Νόμου, νὰ περιορίζωσι τὰς σκέψεις καὶ πράξεις τῶν εἰς τὴν τροπολογίαν τῶν ὑφισταμένων νόμων ἢ κατασκευῆν γέων, μηδεμίαν ἐξουσίαν ἔχουσαι νὰ μεταρρυθμίσωσιν οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον τὸν καταστατικὸν τῆς πολιτείας Νόμον.

Ὅθεν, οὐδὲ συγκαταθέσει τῶν Βουλῶν δύναται ὁ ἡγεμὼν νὰ ἀναστείλῃ ἢ νὰ μεταβάλλῃ τὸ καθεστῶς πολίτευμα. Εἶναι δὲ ὅλως ἀνυπόστατος ἡ θεωρία τινῶν δογματολογιστῶν τῆς Γαλλίας, οἵτινες διὰ νὰ δικαιολογήσωσι τὴν δι' ἀπλοῦ νόμου ψήφισιν τῆς ἀντιβασιλείας ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου, ἀπεφάνθησαν ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ διαστολὴ τῶν Θεμελιωδῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος ἀπὸ τῶν ἀπλῶς κανονιστικῶν, καὶ ἐδογματίσιν ὅτι τὰς κανονιστικὰς διατάξεις δύνανται νὰ τροποποιήσωσιν αἱ Βουλαι ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ βασιλέως. Γοιαύτη γνώμη ἀπεκρούσθη μετ' ἀγανακτίσεως παρ' ὅλων τῶν δημοσιογράφων τῆς Γαλλίας, τῶν μὴ προσκεκολλημένων εἰς τὰ συμφέροντα τῆς οἰκογενείας τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου, ὡς ἀντιβρίνουσα καὶ εἰς τὸ ὀρθὸν λόγον, καὶ εἰς τὸ γράμμα αὐτὸ τοῦ Γαλλικοῦ Συντάγματος. Καὶ τῷ ὄντι, κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο, τίς ἄλλος παρὰ τὰς Βουλὰς καὶ τὸν βασιλέα θέλει ἀποφασίσει ὅτι ἡ δεῖνα διάταξις τοῦ Συντάγματος εἶναι οὐσιώδης ἢ ἐπιουσιώδης; Ἀφοῦ παραδεχθῶμεν ἅπασι τὴν ἀρχὴν τῆς καὶ κατ'ἐλάχιστον τροπολογήσεως τοῦ Συντάγματος, τίς ὑπολείπεται ἐγκύβητις ὅτι δὲν θέλει ἀνατραπῆ αὐτὸ ἐκ βάρων;

Οὐδείς λοιπόν, οὔτε βασιλεὺς μόνος, οὔτε μετὰ τῶν Βουλῶν, δύναται νὰ ἐγγίσι, διάταξιν τινα τοῦ Συντάγματος, ὅταν δὲν περιέχεται ἐν αὐτῇ τῇ Συντάγματι διάταξις ὀρίζουσα πῶς πρέπει νὰ γίνῃ ἡ ἀναθεώρησις αὐτοῦ. Ἐν Ἑλλάδι τὸ ἡμέτερον Σύνταγμα οὐδεμίαν τοιαύτην διάταξιν περιέχει.

Τὸ ἡμέτερον Σύνταγμα μόνην ἐξαιρέσιν ποιεῖ ὡς πρὸς τὰ προσόντα τῶν Γερουσιαστῶν (ἄρθρ. 72) ἅρα, ἡ ἐξαιρέσις αὕτη ἐνισχύει τὸν κανόνα ὅτι εἰς οὐδεμίαν ἄλλην περίπτωσιν ἐπιτρέπεται τροπολόγησις.

Ἐν τούτοις, οὐδὲ δυνάμεθα νὰ παρασιωπήσωμεν ἐνταῦθα τὴν κατὰ τύπου, καὶ κατ' οὐσίαν παραβίαν τοῦ ἡμετέρου Συντάγματος, τὴν γενομένην διὰ τῆς διὰ νόμου ἐπιψηφίσεως τοῦ κλιθέντος ἐπιθήματος τῶν Βουλευτῶν καὶ Γερουσιαστῶν. Καὶ κατὰ τύπου μὲν, διότι τὸ ἄρθρ. 67 τοῦ Σ. λέγει ῥητῶς « Οἱ ἐκπληρώσαντες τὰ χρέη των Βουλευτῶν λαμβάνουσιν ἐκ τοῦ δημοσίου Ταμείου ἀποζημίωσιν δραχμῶν διακοσίων πενήκοντα κατὰ μῆνα, κτλ. ὅπερ σημαίνει ὅτι ἡ Συντακτικὴ συνέλευσις, δὲν ἔκρινε οὔτε περισσοτέρας οὔτε ὀλιγωτέρας τῶν 250 δραχμῶν εἰς τοὺς Βουλευτάς, καὶ τῶν 500 (κατὰ τὸ 79 ἄρθ.) εἰς τοὺς Γερουσιαστάς. Κατ' οὐσίαν δὲ, διότι ὡς ἐξάγεται αὐτὸ μόνον ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἀντιπροσωπικοῦ συστήματος, καθ' ὃ οἱ Βουλευτῶν καὶ Γερουσιαστῶν εἶναι ἀρχαὶ ἐξελεγχόμενοι καὶ περιστέλλουσαι ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν συζητήσεων τῶν γενομένων ἐν τῇ εἰρημένῃ ἐθνικῇ Συνέλευσει, δὲν μισθοδοτοῦνται δίκην ὑπαλλήλων οἱ Β. καὶ Γ., ἀλλὰ λαμβανόμενοι ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἀρίστων τῆς πολιτείας, ἐπιτρέπονται τὴν ἐνάσκησιν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων οἷα καὶ τὰ βασιλικά· διὰ τοῦτο δὲ εἶναι καὶ ἀνεύθυνοι κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων των, ὅπως καὶ ὁ βασιλεὺς. Πᾶσα δὲ μισθοδοσία ἐξευτελίζει αὐτοὺς καὶ τοὺς καταβιβάζει ἀπὸ τῆς ἀνωτάτης περιωπῆς, εἰς ὑποτελῆ ὄργανα αὐτῆς ταύτης τῆς ἐξουσίας, ἧς εἰσὶν ἐπιτετραμμένοι τὴν ἐξέλεξιν.

Διὰ τοῦτο καὶ ἐν ὅλαις ταῖς καλῶς συγκεκρινημέναις Συνταγματικαῖς πολιτείας, οἱ Βουλευτῶν εἰσὶν ὄλως ἄμισθοι. Ἡ ἔθνικὴ δὲ Συνέλευσις χωρὶς νὰ παραβιάσῃ τὴν ἀρχὴν αὐτὴν τοῦ ἀμίσθου τῆς Βουλευτικῆς ὑπηρεσίας, ἀποβλέπουσα δὲ μόνον εἰς τὸ μὴ εὐπορον τῶν Ἑλλήνων, ἐνόησε νὰ χορηγήσῃ ἀπλῶς ἀποζημίωσιν τινα διὰ τὰς ἐκτάκτους δαπάνας εἰς ἃς περιπίπτουσιν οἱ Βουλευτῶν προσερχόμενοι εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ διατρίβοντες ἐν αὐτῇ. Καὶ ὅμως, κατόρθωσεν ἡ Ἑλληνικὴ λεγομένη κυβέρνησις, ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ διορίξῃ αὐτὴ πράγματι τοὺς πλείστους

των βουλευτῶν, λαμβάνουσα μάλιστα αὐτοὺς ἐκ τῆς ἀμαθιστέρας, καὶ ἀποριωτέρας τάξεως, καὶ μισθοδοτοῦσα αὐτοὺς ἐνὰ ὄρχ. 550 κατὰ μῆνα ! Τοιαύτη λοιπὸν εἶναι ἡ εἰλικρινὴς ἐφαρμογὴ τοῦ Συντάγματος ;

Ἡ δὲ ἀναστολὴ (ἔστω καὶ προσωρινή) τοῦ Συντάγματος, τί ἄλλο ἐστὶν ἢ κατάργησις προσωρινῆ εὐτοῦ ; τοὔτέστι πλέον παρὰ τροπολόγησις ; Ἀλλὰ, τινὲς ἐπικαλοῦνται τὸ παράδειγμα τῆς Ἀγγλίας. Τὸ Ἀγγλικὸν Σύνταγμα δὲν συνίσταται εἰς ὠρισμένον τινὰ καὶ γραπτὸν νόμον συναφθέντα μεταξὺ λαοῦ καὶ βασιλέως, διὰ πανηγυρικῆς τινος πράξεως, ὅπως λ. χ. τὸ Ἑλληνικόν, τὸ Βελγικόν καὶ τὰ λοιπὰ Συντάγματα τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης. Συναποτελεῖται δὲ ἐκ διαφόρων ἀρχαίων καὶ νεωτέρων φιλελευθέρων θεσμῶν καθιερωθέντων ὑπὸ τῶν δύο βουλῶν καὶ τοῦ βασιλέως. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ κοινοβούλιον τῆς Ἀγγλίας, τοὔτέστιν ἡ ἄνω καὶ κάτω Βουλὴ, λογίζεται ὅτι ἐνασκει διαρκοῦς Συντακτικῆς συνελεύσεως ἔργα, καὶ διὰ τοῦτο δύναται καὶ οὐπωδῶς νὰ μεταβάλλῃ τῇ οἰωπηλῇ συγκαταθέσει τοῦ λαοῦ τὸ Ἀγγλικὸν πολίτευμα.

Τοιοῦτον δὲ ὂν τὸ κοινοβούλιον τοῦτο, ἐπιτρέπει διὰ νόμου εἰς τὸν βασιλέα, ἐπὶ ῥητὸν χρόνον τὴν ἀναστολὴν νόμων τινῶν ἀφαιρόντων τὴν πρωτοπικὴν ἐλευθερίαν, οἷον, ἐν περιπτώσει ἐμφυλίων πολέμων, ἐνδημικῶν νοσημάτων κτλ. Τοῦναντίον, ἐν τῇ Συνταγματικῇ Γαλλίᾳ, ἦται ὑπὲρ τὸ κράτος τοῦ γραπτοῦ Συντάγματος τοῦ 1830, ἀπερῆνθη τὸ ἀκυρωτικὸν τῆς Γαλλίας διὰ πολλῶν ἀποφάσεων του, καθ' ὧν οὐδεμία ἠγέρθη ἀντίρρησης, ὅτι ἐν περιπτώσει δεινῶν στάσεων, οἷαι ἀνεφάνησαν ἐν Γαλλίᾳ (ἐν Λουγδούμφῳ τὸ 1852 καὶ ἄλλοτε ἐν Παρισίοις), δύναται μὲν ἡ Κυβέρνησις νὰ θέσῃ εἰς κατάστασιν πολιορκίας (état de siège) ἐπαναστατησάσας πόλεις ἢ καὶ ἐπαρχίας ὀλοκλήρους, τοὔτέστι δύναται νὰ ἀναθέσῃ τὴν πρωτίστην κυβερνητικὴν ἐνέργειαν εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἀρχάς, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ἀναστῆλῃ οὐδεμίαν τῶν ἀτομικῶν ἐγγυήσεων, τῶν οὐσῶν καθιερωμένων οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ Συντάγματος, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀπλῶν νόμων ὃ ἐστὶ, δύναται νὰ πολυπλασιάσῃ τὴν στρατιωτικὴν φρουρὰν καὶ τὴν ἄλλην στρατιωτικὴν δύναμιν, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ὄργανα τοῦ νόμου, οἷον, τοὺς ἀνακριτικοὺς καὶ εἰσπγγελικοὺς ὑπαλλήλους, ὥστε νὰ δύνηται ὅσον τάχιον νὰ ἐνεργηθῇ ἡ δριμυνητικὴ καὶ δικαστικὴ ἀστυνομία, συλλαμβανομένων καθ' ὑπόθεσιν πολλῶν συνάμα κατηγορουμένων, ἀγκυριομένων ἐμπροθίσεως καὶ κατὰ τύπους, καὶ εἴτε προφυλακίζομένων, εἴτε ἀπολυομένων, ἀλλὰ πάντοτε τηρουμένων ὑπὲρ αὐτῶν ὅλων τῶν

τύπων τῶν καθιερωμένων ὑπὸ τῶν ὑφισταμένων νόμων, μηδὲ
ως παραβιάζομένων μηδὲ κατὰ τὰς περιπτώσεις ταύτας π. χ.
τῶν ἐγγυήσεων τῆς δημοσιότητος τῶν συνεδριάσεων, καὶ τῆς
συνήθους ἀρμοδιότητος τῶν τακτικῶν δικαστηρίων.

Ταῦτα ἐκθέτοντες, ἐφίνομεν τὸν ἀναγνώστην νὰ κρίνῃ, ἐάν
κατὰ τὰς τελευταίας περιστάσεις, ἡ κυβέρνησις ἐσεβάσθη ἐν Ἑλ-
λάδι τὸ Σύνταγμα. Ἐάν δὲν παρεβίασε τοὺς νόμους περὶ μυστι-
κότητος τῶν ἐπιστολῶν, περὶ μὴ συλλήψεως τῶν πολιτῶν ἄνευ
ἐντάλματος κ.τ.λ. Ἐνῶ μάλιστα ἡ παραβίασις τοῦ ἀπορρήτου
τῶν ἐπιστολῶν καὶ τοῦ μὴ φυλακίζεσθαι τὸν πολίτην ἄνευ δι-
καστικοῦ ἐντάλματος (ἐκτὸς τοῦ ἐπ' αὐτοφόρου ἐγκλήματος),
ἀποτελεῖ αὐτόχρημα παραβίασιν τοῦ Συντάγματος, μὴ δυναμέ-
νη νὰ καλυφθῇ μηδὲ διὰ τῆς κατόπιν ἐγκρίσεως τῆς διαγωγῆς
ὑπὸ τῶν Βουλῶν, καθότι ὡς προεῖρήθη, οὐδὲ διὰ νόμου, ἤτοι
οὐδὲ τῇ συμφώνῳ συμπτᾶξει τῶν δύο Βουλῶν καὶ τοῦ βασιλέως
αἱ εἰρημνεῖαι διατάξεις δύνανται οὔτε νὰ τροποποιηθῶσι οὔτε νὰ
καταργηθῶσι. Ἄρα, τὸ ὑπουργεῖον Μιαούλη εὖρει εἰς τὸν τράχη-
λόν του, ἐσχάτης προδοσίας ἐγκλημα, δι' ὃ οὔτε ὁ βασιλεὺς οὔτε
αἱ Βουλαὶ δύνανται νὰ τὸ ἀμνηστεύσωσι.

Βάσις τοῦ ἀντιπροσωπικοῦ συστήματος εἶναι ἡ ἀδολίευτος καὶ
ἀνεπηρέαστος ἐκλογή τῶν Βουλευτῶν· καθότι, πᾶσαι αἱ Συν-
ταγματικαὶ ἐγκυήσεις νεκροῦνται, ὅταν ὁ ἐκλογικὸς νόμος γίνε-
ται ὄργανον τῶν θελήσεων τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Ὅταν
δηλ. οἱ προσερχόμενοι ὡς Βουλευταί, δὲν εἶναι ἄνδρες ἐκ τοῦ
λαοῦ ἀποστελλόμενοι καὶ ἐπομένως εἰς αὐτὸν καὶ μόνον ὀφεί-
λοντες τὴν πολιτικὴν τῶν ὑκαεζίν, καὶ ἀπὸ τῆς εὐνοίας ἢ δυ-
σμενείας αὐτοῦ προσδοκῶντες τὴν προαγωγὴν τῶν· ὅταν τοῦ-
ναντίον διορίζονται πράγματι παρὰ τῆς κυβερνήσεως· ὅταν παρ'
αὐτῆς προσδοκῶσι τὸ νὰ ἐπανεέλθωσι καὶ αὐθις ὡς τοιοῦτοι· ὅταν
τὴν βουλευτικὴν τῶν ὑπηρεσίαν συνδέουσι μετὰ προσδοκιῶν, ὠφε-
λημάτων χρηματικῶν κ.τ.λ. Ἄπερ μάλιστα τῇ εὐνοίᾳ τῆς κυ-
βερνήσεως δύνανται νὰ ἐπιτύχωσι, τότε ὑπάρχωσι μὲν κατ'
ὄνομα βουλευταί, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει καὶ Βουλὴ, ζηλοτυπούσα
διὰ τὰ ἴδια αὐτῆς δικαιώματα, καὶ διατηροῦσα τὸ ὕψος εἰς ὃ
τὴν ἔθεσε τὸ Σύνταγμα, καὶ ἀξιοῦσα νὰ κυβερνᾷ πράγματι αὐτὴ
διὰ τῶν ἐκ τῶν κόλπων τῆς λαμβανομένων ὑπουργῶν· τότε
οὐδεμίᾳ ὑπάρχει πράγματι ὑπουργικὴ εὐθύνη, τότε, καὶ ὁ φύλαξ
τῶν Συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν τύπος, εἴτε θέλει δεσμευθῆ, εἴτε
ἀπηνήμενος ἐλεύθερος, θέλει προκαλέσει τῆχίον ἢ βράδιον τὸν
λαὸν εἰς ἐπανάστασιν. Καὶ ὁ λόγος εἶναι ὅτι ὁ λαὸς ὁ δικαιο-
θεὶς νὰ κυβερνᾷται Συνταγματικῶς, βλέπων ὅτι ἐμπαίζεται ὑπὸ

τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καὶ μὴ ἔχων πλέον νόμιμα ὄργανα πρὸς διεκδίκησιν τῶν ἄλλων του Συνταγματικῶν δικαιωμάτων, καταφεύγει ἐξ ἀνάγκης εἰς τὸ ἔσχατον αὐτοῦ δικαίωμα, τὴν καθ' ὁμάδα ἀντίστασιν. Τὸ παράδειγμα τοῦτο εἶδομεν ἐπανειλημμένως ἀναφανέν ἐν μὲν τῇ Ἀγγλίᾳ τῷ 1688, ἐν δὲ τῇ Γαλίᾳ τῷ 1830 καὶ 1848. Καὶ τῷ ὄντι, ὅταν ὁ ἕτερος τῶν δύο συναλλαξαμένων μερῶν παρεβιάσῃ τὸ συναφθὲν συνάλλαγμα, δικαίωσιν καὶ τὸν ἕτερον νὰ πράξῃ τὸ αὐτὸ ἐπανερχομένων οὕτω τῶν μερῶν εἰς ἣν ἦσαν κατὰστασιν πρὸ τοῦ συναλλάγματος.

Ἀλλὰ, τὸ ἡμέτερον Σύνταγμα, σκοπὸν προσέθετο νὰ θέσῃ φραγμὸν καὶ περιφρουρήσῃ, ἀπέναντι τοῦ δεσποτισμοῦ καὶ τῆς ἀυθαιρέσις τῶν κυβερνώντων, τὰ τιμαλφέστερα τοῦ πολίτου δικαιώματα καὶ τὰς ἀδιατιμῆτους ἐλευθερίας (α), τὰς ὁποίας ἐγερθέντες μίαν μεγάλην αὐγὴν, τὴν αὐγὴν τῆς 25' Μαρτίου τοῦ 1821, διὰ τῶν ὅπλων καὶ τοῦ αἵματός των ἀνεκτήσαντο οἱ πατέρες ἡμῶν ὑπὲρ τῶν ὅλων προκινδυνεύσαντες. Τὸ ἡμέτερον Σύνταγμα, ἀφοῦ ἀπήτησεν τὴν ὅσον ἔνεστι ταχυτέραν ὀργάνωσιν τῆς ἐθνοφυλακῆς εἰς ἀγρυπνον φρουρὰν τῶν πολυτίμων αὐτῶν δικαιωμάτων καὶ ἐλευθεριῶν, προσεκάλεσε διὰ τοῦ 107 ἄρθρ. πάντας τοὺς *Ἑλληνας*.

Τὸ μεγάλην καὶ ὑψηλὴν τὴν ἔννοιαν ἔχον αὐτὸ ἄρθρον εἰς τὸν πατριωτισμὸν τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τέλους δὲν ἀφιέρωσε τὴν τήρησιν τοῦ Συντάγματος; Πῶς συμβιβάζεται λοιπὸν, ἀφ' ἐνός; μὲν ἡ θρησκευτικὴ, ὡς εἶπεν, τήρησις αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν αὐτὸ τὸ Σύνταγμα θερμότερα παραγγέλλει, μὲ τὸ ἀνωτέρω βλάσφημον ζήτημα τῆς ἀναστολῆς τῶν Συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν ὑπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας; ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ θρησκευτικὴ διαβεβαίωσις, ὁ ὅρκος τὸν ὁποῖον δίδουσι οἱ βασιλεῖς τοῦ ἀντιπροσωπικοῦ πολιτεύματος ἀνυῦντες σὺν τοῖς ἄλλοις νὰ φυλάττωσι τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς Νόμους τοῦ ἔθνους; καὶ νὰ διατηρῶσι καὶ ὑπερασπιζῶσι τὴν ἐθνικὴν αὐτονομίαν κ τ.λ. πῶς ἰσχύει, ὁποῖαν τότε σημασίαν ἔθελεν ἔχει; Ἄς ἀπαντήσωσιν οἱ ἀπολυτόφρονες.

Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ὑπάλληλοι πολιτικοὶ τε καὶ στρατιωτικοὶ, μηδενὸς ἐξαιρουμένου, ὀρκίζονται . . . ὑποταγὴν εἰς τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς Νόμους τοῦ Κράτους; Ἄρα, καὶ ἡ πίστις αὐτῶν

(α) Ἴδου πῶς ὀρίζουν τὴν Ἐλευθερίαν τὰ Βασιλικά Πλ. α' Ἐλευθερία ἐστὶν εὐχέρεια φυσικὴ, ἐκάστη συγχωροῦσα πράττειν ἂ βούλεται, εἰμὴ νόμος ἢ βία κωλύει ». Ὅρισμός γνήσιος, ἐὰν οἱ συγχωρησάντες αὐτὸν βασιλεῖς ἐννοῦσαν Νόμ. ο. ν τὴν κοινὴν τῶν πολιτῶν θέλησιν, μὴδ' ἐβαλλαν συνήθως εἰς τόπον τοῦ νόμου τὴν ἰδίαν θέλησιν, ὡς λέγει ὁ αἰσθητὸς Κοραΐς.

πρὸς τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν περιορίζεται διὰ τῆς ὑπακοῆς τῶν πρὸς τὸ Σύνταγμα· ὥστε τὰ καθήκοντα ταῦτα εἶναι ἀλληλένδετα καὶ ἀναπόσπαστα, ἄρα, εἶναι ἐπίορκος καὶ μητραλοῖας πᾶς ὑπάλληλος καὶ πᾶς πολίτης· πολιτικός τε καὶ Στρατιωτικός(α)· καὶ πᾶς πολίτης (διότι ἡ ἰδιότης τοῦ πολίτου ἐξαρτάται ἐκ τῆς ὀρκίσεως αὐτοῦ, ὡς τοιοῦτου) ὅσως ἤθελε οὐ μόνον συνεργήσει εἰς τὴν ἀθέτησιν ἢ κατάργησιν τῶν Συνταγματικῶν θεσμῶν καὶ τῶν νόμων δι' οἰονδήποτε λόγον, ἀλλὰ καὶ ἂν ἤθελεν ἀνεχθῆ ταύτην τὴν κατάργησιν ἢ ἀθέτησιν πραττομένην παρ' οἰουδήποτε ἄλλου. Ἡ ἀντίστασις κατὰ τῆς παρανομώσεως ἀρχῆς ἀπορρέει ἀριδήλως ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ 107 ἄρθρου, καὶ εἶναι οὐ μόνον δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ καθήκον παντός πολίτου νὰ ὑπερασπισθῆ καὶ διὰ τῆς βίας τὸ Σύνταγμα παρ' οἰουδήποτε προσβληθόμενον.

Τελευτώντες, προθέτομεν ἐνταῦθα τὴν καὶ Πλατωνικὴν παραγγελίαν « μητρὸς τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμιώτερον ἐστὶ Πατρίς καὶ σεμιώτερον καὶ ἀγιώτερον καὶ ἐν μείζονει μοῖρα καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρὰ ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι, καὶ σέβασθαι δεῖ καὶ μᾶλλον ὑπεῖναι καὶ θωπεύειν Πατρίδα χαλεπαίνουσαν, ἢ πατέρα, καὶ, ἢ πείθειν ἢ ποιεῖν ἂ ἂν κελεύῃ, καὶ πάσχειν, ἐάν τί προστάτῃ παθεῖν, ἡσυχίαν ἄγοντα, ἐάν τε τύπτεσθαι, ἐάντε δεῖσθαι· Ἐάν τε εἰς πόλεμον ἄγῃ τρωθησόμενον ἢ ἀποθανούμενον, ποιητέα τῶντα, καὶ τὸ δίκαιον οὕτως ἔχει· καὶ οὐχ' ὑπεικτέον, οὐδ' ἀναχωρητέον, οὐδὲ ληπτέον τὴν τάξιν· ἀλλὰ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν δικαστηρίῳ καὶ πανταχοῦ ποιητέον, ἂ ἂν κελεύῃ ἢ πόλις τε καὶ ἡ Πατρίς.

Ἔγγραφον ἐν Ἀθήναις τῇ 12 Ἰουρίου 1862.

(α) Εἰς τὴν Πρωσσίαν οἱ Στρατιωτικοὶ ὀρκίζονται μόνον πίστιν εἰς τὸν βασιλέα, χωρὶς νὰ λέγηται τι καὶ περὶ τοῦ Συντάγματος, ἐκ οὗ καὶ ἡ αὐθάδης ἀξίωσις τῶν ἐκεῖ δεσποτοφρόνων, ὅτι οἱ Στρατιωτικοὶ δὲν ὀφείλουσι νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὸ Πρωσσικὸν Σύνταγμα. Διὸ καὶ ἰγγέρθη πάνδημος ἢ καταφορά κατὰ τῆς τάξεως τῶν ἐπιτελούντων καὶ τὰς πλείστας στρατιωτικὰς θέσεις, καὶ ἡ ἀποσκοραχίσις αὐτῶν κατὰ τὰς τελευταίας βουλευτικὰς ἐκλογὰς ἀπὸ τῆς βουλευτικῆς θέσεως. Παρατηρητέον δὲ καὶ τοῦτο ἐν τῇ Πρωσσίᾳ, ὅτι ἀξιώσεως τῆς κυβερνήσεως δι' ἐγκυκλίῳ της νὰ ψηφοφορήσωσιν οἱ ὑπάλληλοι ὑπὲρ τῶν ὑποψηφίων αὐτῆς, αἱ ἀνώτεροι δικαστικαὶ ἀρχαὶ ἐσπευσαν μὲ τῆ φωνῇ· ἀποκρούσαι τὴν παράλογον ταύτην ἀξίωσιν ἀποφανεῖσαι ὅτι ὁ δικαστὴς τῆς Πρωσσίας δὲν παύει τοῦ νὰ ἦναι καὶ πολίτης αὐτῆς, καὶ ἐπομένως νὰ κάμῃ διάκρισιν τῶν καθηκόντων του ὡς ὑπάλληλου, πρὸς τὰ δικαιώματα αὐτοῦ ὡς ἀνεξαρτήτου πολίτου.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ.

Πρὸς Ἰμάς πρόμαχοι τοῦ Ἔθνους καὶ τῶν Συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, πρὸς Ἰμάς τέκνα γνήσια τῆς βαρυσπενθούσης Ἑλλάδος, πρὸς Ἰμάς τοὺς λαβόντας τοῦ μαρτυρίου τὸν θάνατον, ἵνα ἐμφυσήσητε ζωὴν εἰς τοὺς νεκροὺς ἡμῶν Συνταγματικούς θεσμούς, τοὺς ὁποίους ἐμάρανεν ἡ ἀνελεύθερος πνοὴ τοῦ ἐπικρατοῦντος λαομισήτου καὶ ἐθνικτοῦ Συστήματος, πρὸς Ἰμάς ἀφιερῶ τὴν ἐναίσιμον ταύτην διατριβὴν μου. Καὶ εἰς ποίων εἰκόνας ἰδυνάμην μᾶλλον νὰ ἀναρτήσω αὐτήν; Εἰς τοὺς ζῶντας νεκροὺς καὶ δουλόφρονας, ἢ τοὺς θανόντας ἀθανάτους, τοὺς γενναίως ἐπὶ τῶν πεδιάδων τῆς Ἀργολίδος καὶ τῶν βράχων τῆς Κύθου ὑπὲρ τῶν Συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν μας προκινδυνεύσαντας; ὦ! χαίρετε περιτειχισμάτων ἐρείπια! ἐρείπια, ἐφ' ὧν ἔδοξάσθη μετὰ τῶν λοιπῶν ἡρώων πολεμῶν μετὰ καρτερίας ἀνδρικῆς ὁ μονόχειρ καὶ ἐφ' ὧν ἐτάφησαν μαχόμενοι, οἱ τὴν πυραμίδα τῶν δεινῶν τοῦ Ἔθνους κορυφουμένην μὴ ἀνεχόμενοι. Καὶ σεῖς ἐπάρατοι βράχοι! βράχοι ῥαντισθέντες μὲ τὸ πολῦτιμον αἷμα τοῦ Λεουτζάκου, τοῦ Σκαρβέλη, τοῦ Μωραϊτίνη! ..

Μὴ ἀδημονεῖτε γενναῖαι ψυχὰὶ βαρθυμούντων ἡρώων. Τὸ Ἔθνος δὲν ἔλησμονήσῃ τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ μεγάλην θυσίαν Σας, ὡς δὲν θέλει λησμονήσῃ τοὺς φονεῖς Ἰμῶν καὶ φονεῖς Του. Μὴ ἀδημονεῖτε, διότι ἐκ τοῦ αἵματός Σας ἀναβλαστήσει μίαν ἡμέραν ἢ ἀναίμακτος τῆς Πατρίδος Ἐλευθερία. Ἀλλ' ἂν πρόκηται ἢ ἀπὸ τὰ ἱερά κόκκαλα τῶν Πατέρων μας ἐξελθοῦσα Ἐλευθερία νὰ δηλητηριασθῇ καὶ νὰ πέσῃ, ἂν προφύρισται τὸ Ἔθνος τῶν Ἠρώων νὰ κλίνη πάλιν τὸν αὐχένα καὶ νὰ ταφῇ ὑπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ Παρθενῶνος, ἂν ἀντὶ τοῦ ἐν μιᾷ μεγάλῃ νυκτὶ ἀποτιναχθέντος ζυγοῦ, χαλκεύουν κλοιδὸν βαρὺν καὶ ἀφόρητον· ὦ! τότε. . . τότε μὴ λησμονήσωμεν Ἕλληνες ὅτι ἡ τήρησις τοῦ Συντάγματος ἀφιερῶται εἰς τὸν πατριωτισμὸν τῶν Ἑλλήνων.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Τὸ εἰσπραχθῆσόμενον ποσὸν θέλει χρησιμεύσαι
πρὸς τέλεσιν μνημοσύνου ἐν Κωνσταντινουπόλει
ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν πεσόντων.